

Мр Добривоје Јовановић
Историјски архив Јагодина

СРПСКО ДРУШТВО ЗА САВЕЗ БАЛКАНСКИХ НАРОДА

На предлог Димитрија Катића, за 19. мај 1891. године заказан је митинг у Јагодини, ради образовања једног засебног удружења у Србији, са задатком да свим могућим путемима и средствима ради на чврстом и искреном савезу балканских народа.¹⁸⁷

Поводом оснивања друштва донет је „Програм српског друштва за савез балканских народа“, који је требало да учврсти савез међу балканским народима и државама, ради заједничке одбране од политичких и економских непријатеља балканских држава.

Правила су се састојала од шест одељака и 28 чланова. У првом одељку, одређено је име, циљ и задатак друштва, који је гласио: „Грађани Краљевине Србије оснивају, на основу истакнутог програма, друштво под именом: Српско друштво за савез балканских народа“, и: „Циљ је друштва да ради на ширењу и остварењу свога програма“

У другом одељку, предвиђена су средства којима ће се циљ правилно и законито постизати. Овај одељак је гласио: „За постигнуће свога циља, друштво ће употребљавати само законита, културна и морална средства, служећи се издавањем књига и листова, држањем зборова и предавања, проповедајући и распостирајући љубав, братство и слогу међу балканске народе и сузбијајући све што је овоме противно.“

У трећем одељку, говорило се о члановима друштва: „Члан овог друштва може бити сваки Србин и Српкиња, и сваки грађанин и грађанка у Краљевини и другим земљама.“

Чланови могу бити: 1) утемељачи, 2) редовни и 3) добротвори балканских народа. Чланови утемељачи су они који се за такве упишу и положи у благајну друштва за свагда 50 динара. Редовни чланови су они, који положи 50 пара динарских при упису, а касније сваког месеца по 30 пара динарских. Чланови добротвори балканских народа су они државници, било балканских или других држава, који су својим државничким радом потпомогали или потпомажу остварење савеза балканских народа. У ове

¹⁸⁷ Дневни лист, бр. 110, 18. мај 1891. године.

чланове спадали су и научници и књижевници, који су књижевним радом ширили мисао о савезу.

Мала сума за чланство у друштву требала је да омогући да сваки родољуб може да буде члан друштва. Значај овог друштва налаже сваком Србину и Српкињи да се упишу за чланове и да својски попомогну на остварењу програма и циља друштва. У друштво су позивани и сви остали становници балканских земаља, како би могли да отклоне од себе све непријатељске намере, које су ишле на подјармљивање народа на Балкану и у политичком и у економском смислу. Сви уписани чланови били би дужни да енергично траже од својих влада да оне што пре остваре и утврде односе између себе да не би несрећа, коју су туђинци спремили, затекла балканске народе неспремне и раздвојене.

Димитрије Катић

Неколико векова балкански народи су били потчињени од других народа и држава. Мало ко је радио на спасењу балканских народа, већ многи и даље покушавају да их потчине. Све што су балкански народи остварили, успели су сами. Балкански народи морају да буду ковачи своје среће и лепше будућности.

У четвртом, одељку одређена су права и дужности чланова друштва за савез балканских народа. Сви чланови су имали два права: а) да долазе на своје месне скупове и на њима већати и решавати, б) да бирају месну управу и изасланике за главни скуп друштва и да сами буду изабрани.

Чланови добротвори и утемељачи, који нису српски држављани, имали су право да присуствују и говоре на месним и на главним скуповима, али нису имали право одлучивања.

Дужности редовних чланова су биле: а) и усмено и писмено ширити у околини својој мисао о потреби савеза балканских народа; б) долазити на своје месне скупове и већати о друштвеним пословима; в) распростирати по народу друштвена издања без награде; г) плаћати редовно своје услуге; д) вршити савесно ове послове друштвене, које избором на њих падну. А који члан не врши уредно своје дужности, друштво има права искључити га.¹⁸⁸

У петом одељку, правила друштва-изложене су тачке о управи друштва. Овај одељак је подељен на два дела. У првом делу прописана су правила о уређењу месних одбора и скупштине:

„Чим се у неком срезу или вароши краљевине Србије саставе у овакво друштво 15 редовних чланова, они ће између себе изабрати месни одбор, који ће бити састављен из: председника, деловође, благајника и 5 одборника, и приступити даљем раду по овим правилима, а у исто време ступиће у савез са главним одбором друштва.“

Дужности месне управе биле су:

А) Да се стара на придобијању нових чланова; да приређују предавања и беседе; да доприноси материјално и морално остварењу задатака друштва;

Б) Дужност председника: да се стара о извршењу решења одборских; да руководи пословима у одбору; да сазива седнице одбора; да сазива кад буде потребно месне скупштине и да председава на њима; да са пословођом врши сву нужну преписку и администрацију.

В) Дужности пословође су: да у администрацији помаже председнику, и да води најстрожији рачун, да по решењима одборским поступа.

Г) Сваки административни акт, сем решења, потписује председник с пословођом, а рачунски председник с благајником.

Месни одбори дужни су слати главном одбору месечне извештаје о свом раду и све приходе, осим оних који су као трошак учињени.

У другом делу прописана су правила о уређењу главног одбора и главног скупа:

Главни одбор има 12 чланова, које бира главни скуп између припознатих чланова друштва.

Главни одбор дели се на два одсека, и то један административни, са седиштем у Јагодини, а други књижевни.

Дужност главног одбора је да се споразумима са сличним друштвима код балканских народа утврди везу и заједнички рад, као и да подстиче на склапање оваквих друштава, како у краљевини Србији, тако и код других балканских народа, где тих друштава није било.

Административном одсеку је дужност да води преписку са свим месним одборима, да прикупља улоге чланова и друге приходе, и о њима води рачуна. Из свог чланства бира благајника. Административни одсек

¹⁸⁸ Дневни лист, бр. 209, 8. октобар 1891. године.

окупља се једном месечно, а цео одбор два пута у години, а у ванредним ситуацијама на захтев најмање пет чланова одбора.

Књижевни одсек имао је дужности да за првих неколико година свога рада издаје што чешће штампане извештаје и књижевне радове, који говоре у прилог савеза балканских народа.

Сва решења главног одбора доносе се простом већином гласова. При равној подели гласова, одлучује она страна на којој је глас председника.

Сваки месни или срески одбор изабраће за главни скуп по једног изасланика на сваких 20 редовних чланова. Ако у неком месту не буде 20 чланова, а постоји одбор, ипак ће на главни скуп послати једног изасланика.

На главни скуп долазе:

1. Сви чланови Главног одбора;
2. Изасланици месних и среских одбора. Скупу су могли да присуствују и учествују у раду и сви остали чланови друштва, па и они који нису имали право гласа.

На Главном скупу друштва се решава о изменама и допунама правила; расправља о питањима која су од главног одбора истакнута као дневни ред, и друга, која се тичу рада и опстанка друштва; утврђује главни годишњи буџет; прегледа рад главног одбора, бирајући из своје средине пет чланова контролора; бира чланове главног одбора.

Место и време одржавања годишњег скупа одређује главни одбор, и то у августу сваке године.

Осим редовних скупова, може главни одбор, по потреби, да сазове општи збор (митинг), на који имају приступ сви чланови друштва са правом решавања.

У шестом одељку, садржане су завршне одредбе, које гласе:

- У случају да уређење овог друштва престане, са имовином друштва поступити ће се по решењу донетом на последњем скупу, који ће главни одбор за то нарочито сазвати.

- Сви редовни чланови потписују ова правила и тиме се обавезују да ће по њима поступати.

На крају је истакнуто – *„Кроз ова правила веје један дух – дух братске заједнице и пријатељског договора и споразумевања у циљу добре будућности, лепога напретка и успешног развоја балканских народа, које ће се постићи чврстом алијансом и савезом свију балканских народа и хладном политиком.*“¹⁸⁹

¹⁸⁹ Дневни лист, бр. 220, 9. октобар 1891. године.